

Geliş Tarihi:

22.05.2023

Kabul Tarihi:

16.12.2023

Yayımlanma Tarihi:

30.12.2023

Kaynakça Gösterimi: Altıntaş, Şahin, M.
(2023). Şirketler hukukunda tahkim.
İstanbul Ticaret Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi, 22(48), 1257-1284.
doi:10.46928/iticusbe.1300494

ŞİRKETLER HUKUKUNDA TAHKİM

Derleme

Mehtap Şahin Altıntaş

Sorumlu Yazar (Correspondence)

İstanbul Ticaret Üniversitesi

mehtap@nehirarabuluculuk.com

Mehtap Şahin Altıntaş, İstanbul Barosu'na kayıtlı avukattır. Ticaret, iş, tüketici, sigorta, fikri - sınai haklar ve inşaat hukuku alanlarında uzman arabulucudur. Psikoloji, Sosyoloji, Halkla İlişkiler lisans; Uygulamalı Psikoloji ve Özel Hukuk yüksek lisans mezunudur. Kitap, seminer ve doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

ŞİRKETLER HUKUKUNDA TAHKİM

Mehtap Şahin Altıntaş
mehtap@nehirarabuluculuk.com

Özet

Devlet yargısına alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan ve hukuk sistemimizde 160 yıllık geçmişi bulunan tahkim, değişen ve gelişen ihtiyaçlar neticesinde günümüzde daha fazla önem kazanmış ve çeşitli alanlarda uygulanmaya başlanmıştır. Bu alanların başında, iş dünyasının hızlı ve uzmanlık gerektiren çözümlere ihtiyaç duyduğu ve dolayısıyla özel bir hukuk dalı olarak değerlendirilen şirketler hukuku gelmektedir. Bu çalışma, şirketler hukuku uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda doktrindeki farklı görüşler ve yargı kararları çerçevesinde şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişlilik analizi yapılmıştır.

Amaç: Çalışmada alternatif uyuşmazlık yöntemlerinden biri olan tahkim yönteminin Türk hukukunda düzenleniş biçiminden yola çıkılarak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun emredici hükümleri doğrultusunda şirketler hukukunda ortaya çıkan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığı hususunun doktrin görüşleri ve yargı kararları ışığında detaylıca incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada tahkime ilişkin genel hususlar içeren 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime elverişlilik hususunda ortaya koyduğu ölçüler belirlenerek, şirketler hukuku pratiklerinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların bu ölçüler uyarında tahkime elverişli olup olmadığı hususu, farklı yaklaşımlar üzerinden, mukayeseli hukuktaki gelişmelere de atıf yapılarak ele alınmıştır.

Bulgular: Taraf iradelerinin büyük ölçüde belirleyici olduğu ticaret hukuku uyuşmazlıklarında tahkime duyulan ihtiyaç ortada olmakla birlikte; şirketler hukuku uyuşmazlıklarının üçüncü kişiler üzerindeki etkilerinin iradilik unsuru bakımından ortaya çıkardığı tereddütlerin yanı sıra, bu alanda mevzuatta açık düzenlemelerin bulunmaması, tahkime temkinli yaklaşılmasına sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte doktrinde ortaya atılan çözümlerle iradilik unsurunun sağlanması mümkün olurken, mukayeseli hukukta olduğu gibi Türk hukukunda da bu alanda açık düzenlemelerin yapılacağı düşünülmektedir. Böylelikle tahkimin hızlı ve uzmanlık gerektiren bu uyuşmazlıklara dair çözümleri ile şirketler hukukunda tahkimin yaygınlaşmaya başladığı söylenebilmektedir.

Özgünlük: Hukukçular tarafından şirketler hukukunda tahkime ilişkin oldukça zengin bir mecrada birçok akademik çalışma bulunmasına rağmen, en sık yaşanan uyuşmazlıklara doktrinde üretilen çözümlerin sentezlendiği bu çalışmada konunun farklı bir perspektifle ele alınması çalışmaya özgünlük kazandırmış olup, bu yönüyle literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tahkim, Tahkime Elverişlilik, Şirketler Hukuku, Emredicilik, Tek Borç İlkesi.

Jel Sınıflandırması: K12

ARBITRATION IN CORPORATE LAW

Abstract

Arbitration, which is one of the alternative dispute methods to the state jurisdiction and has a history of 160 years in our legal system, finds its application in different media every day as a result of changing and developing needs. In particular, the need for fast and expert solutions in business life has strengthened the interest in the application of arbitration in company law, which is a special branch of commercial law. In this study, disputes arising from company law are examined in the context of arbitrability, within the framework of different views in the doctrine and judicial decisions.

Purpose: In this study, it is aimed to examine in detail the doctrine opinions and judicial decisions on whether the disputes arising in corporate law are suitable for arbitration in accordance with the mandatory provisions of the Turkish Commercial Code No. 6102, starting from the way the arbitration method, which is one of the alternative dispute resolution methods, is regulated in Turkish law.

Method: In the study, by determining the measures put forth by the International Arbitration Law No. 4686, which includes general matters related to arbitration, and the Civil Procedure Law No. 6100 on the issue of suitability for arbitration, the matter of whether the disputes arising in corporate law practices are suitable for arbitration in accordance with these measures is addressed, with references to developments in comparative law, through different approaches.

Findings: While the need for arbitration in commercial law disputes, where the intentions of the parties are largely determinative, is apparent; the doubts raised by the effects of corporate law disputes on third parties regarding the element of voluntariness, as well as the absence of explicit regulations in this area, have led to a cautious approach towards arbitration. However, with the solutions proposed in doctrine, it is possible to ensure the element of voluntariness, and it is believed that, as in comparative law, explicit regulations will be made in Turkish law in this area as well. As a result, it can be said that arbitration has started to become widespread in corporate law, with its fast and expertise-required solutions for such disputes.

Originality: Despite the existence of numerous academic studies in a considerably rich field concerning arbitration in corporate law by legal scholars, synthesizing the solutions produced in doctrine for the most frequently occurring disputes in this study and approaching the subject from a different perspective have added uniqueness to the work. In this regard, it is aimed to contribute to the literature.

Keywords : Arbitration, Arbitrability, Corporate Law, Mandatory Provisions, Single Obligation Principle.

Jel Classification: K12

GİRİŞ

Taraf iradelerine üstünlük tanıyan ve devlet yargılamasına alternatif bir çözüm yöntemi olarak hukuk sistemimizde yer alan tahkim yöntemi, mevzuatta yer alan ve emredici düzenlemeler getirilen sınırlamalar dışında birçok hukukî konuda uygulama alanı bulmaktadır.

Gerçek ya da tüzel kişilerin bir araya gelerek kazanç sağlamak üzere yapılanmalarını ifade eden şirketler ise günlük hayatta birçok uyuşmazlığın tarafı olabilmektedirler. Devlet yargısının artan iş yükü ve şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklarda ortaya çıkan uzmanlaşmış bilgi ihtiyacı gibi faktörler, tarafları tahkim gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi arayışına yöneltmektedir. Bu bağlamda şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklarda tahkime elverişliliğin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Bilhassa mevzuatta açık düzenlemenin bulunmadığı hallerde bu husus, doktrinde ortaya atılan farklı görüşler ve Yargıtay içtihatlarıyla şekillenmektedir.

Bu çalışmada tahkim ve tahkime elverişlilik kavramları irdelenerek, şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği şahıs ve sermaye şirketleri bağlamında ortaya çıkan farklı hukukî uyuşmazlıklar çerçevesinde ele alınmaktadır.

1. TAHKİME ELVERİŞLİLİK

Devlet yargılamalarının taraflar arasında gerginliği arttırması, özellikle uluslararası ticaret alanında, sonradan kurulabilecek iş ilişkilerine zarar vermekte, hatta zaman zaman bu ilişkilerin gelişmesini engellemektedir. Bu noktadan hareketle, taraflar arasındaki husumeti en aza indirebilecek alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında sayılan tahkim, yargılamanın taraflarına devlet yargılamasına göre bazı avantajlar sunmaktadır. Devlet yargılamasının bir istisnası olarak gelişen tahkim müessesesi, kaynağını taraf iradesinden alması, yargılamanın daha kısa sürmesi, gizlilik esasına dayalı olması gibi nedenlerle, özellikle uluslararası ticaret alanında sıkça başvuru alan bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Ayrıca tahkim yargılamasında uyuşmazlıkların adil ve ihtiyaçlara uygun biçimde uzman kişilerce çözüme kavuşturulması (Giray, 2015: 65 vd), uluslararası ticaretin ortaya çıkardığı sorunlara uygun hukukun uygulanması (Hacıbekiroğlu, 2012: 34 vd) gibi unsurlar da özellikle yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklar açısından tahkim yönteminin tercih edilmesinin nedenleri arasındadır.

Türk Hukukunda tahkime elverişlilik, “objektif tahkime elverişlilik” ve “sübjektif tahkime elverişlilik” olmak üzere iki grup halinde ele alınmaktadır. Sübjektif tahkime elverişlilik, gerçek veya tüzel bir kişinin tahkim anlaşması yapıp yapamayacağını ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile sübjektif tahkime elverişlilik, tahkim yargılamasına taraf olabilme ehliyetine işaret etmektedir (Huysal, 2010: 18; Aydemir, 2017: 251).

Öte yandan, bir konunun tahkimde görülmesi objektif olarak mümkün değilse objektif tahkime elverişsizlik söz konusu olmaktadır. Buna göre, bir konunun tahkime elverişli olmadığı kanunda açıkça düzenlenmiş ve konunun tahkimde görülemeyeceği belirtilmişse, o konu objektif olarak

tahkime elverişsiz kabul edilmektedir. Bu bağlamda Türk Hukukunda taşınmazın aynından kaynaklanan uyuşmazlıklar, bazı durumlarda işçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıklar, aile ve miras hukuku karakterli uyuşmazlıkların önemli bir kısmı tahkime objektif olarak elverişsiz kabul edilmektedir (Aydemir, 2017: 218 vd; Huysal, 2010: 15).

Bir tahkim sözleşmesinin geçerli olabilmesi, sözleşme konusunun da tahkime elverişli olmasını gerektirmektedir (Pekcanitez, Atalay ve Özkes, 2022: 611-612; Aydemir, 2017: 218; Huysal, 2010: 12-13; Ekşi, 2013: 73). Taraflar ancak tahkime elverişli konularda tahkim yoluna başvurma iradelerini beyan edebilirken, tahkime elverişsiz konularda taraflar bu yönde irade beyanında bulunsalar dahi söz konusu uyuşmazlık nedeniyle tahkime başvurulması mümkün olmamaktadır (Arslan, Yılmaz ve Taşpınar Ayvaz, 2017: 785).

Türk hukukunda tahkime elverişlilik kapsamında, HMK m. 408 ve MTK m. 1 hükümleri uyarınca kural olarak “uyuşmazlık üzerinde serbestçe tasarruf edebilme” ve “taşınmazın aynına ilişkin olmama” şeklinde iki sınırlama bulunmaktadır. Buna göre “taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan” ve “iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden” kaynaklanan uyuşmazlıklar, tahkime elverişli sayılmamaktadır.

Diğer taraftan International Chamber of Commerce (ICC), “dünyanın her yerindeki tüm sektörlerden işletmeler adına otorite ile konuşan, tek temsilcisi olan dünya ticaret örgütü” olarak tanımlanmaktadır (Craig, Park and Paulsson, 1990: 25 vd). ICC, aynı zamanda açık bir uluslararası ticaret ve yatırım sistemi olmasının yanısıra; pazar ekonomisini teşvik edici bir organizasyon olarak da kabul edilmektedir (Yılmaz ve Çavuşoğlu, 2019: 607). Görüldüğü üzere ICC dünya ticaretinde oldukça etkin bir konuma sahip bir tahkim merkezidir. ICC Tahkim Kurallarına göre, ancak tarafların iradesi sonucu yapılan tahkim anlaşmaları tahkime elverişli sayılmaktadır (Craig, Park and Paulsson, 1990: 81-82). Bu sebeple Türk hukukunda tahkime elverişsiz kabul edilen taşınmaz aynına ilişkin uyuşmazlıklar da, ICC tahkimde görülebilmektedir.

Türk hukuku bağlamında yabancı hakem kararı, başka bir devletin usul hukuku uyarınca verilmiş kararları ifade etmektedir (Çelikel ve Erdem, 2021: 819). MÖHUK m. 60 uyarınca ancak kesinleşmiş, icrai nitelik kazanmış ve taraflar açısından bağlayıcılık kazanmış hakem kararlarının tenfizi mümkündür (Çelikel ve Erdem, 2021: 836). Ancak aynı Kanun’un “Red Sebepleri” başlıklı 62. maddesinin (c) bendi uyarınca Türk kanunlarına göre tahkime elverişsiz bir hususa ilişkin verilmiş hakem kararlarının tenfizi mahkemece reddedilir. Dolayısıyla taşınmazın aynına ilişkin uyuşmazlıklar ICC tahkimde görülebilmekle birlikte, kararın Türk hukukunda tenfiz edilmesi MÖHUK bağlamında mümkün görünmemektedir.

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin olan Newyork Sözleşmesi’nin 5. maddesinde tahkime elverişsiz bir konuda verilen yabancı hakem kararlarının tenfiz edilemeyeceği düzenlenmiştir. Ayrıca MÖHUK m. 54’e göre ilâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması gerekmektedir. Taşınmazların aynına ilişkin uyuşmazlıklar ise

Türk hukukunda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinde kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere, taşınmaz aynına ilişkin verilen yabancı hakem kararları tanınıp tenfiz edilememektedir (Yılmaz ve Çavuşoğlu, 2019: 15).

2. ŞİRKETLER HUKUKUNDA TAHKİM

Tahkim, ticarî faaliyetler bakımından önemli bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Bu nedenle özellikle şirketler hukuku alanında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda tahkime elverişlilik konusu gündeme gelmektedir. Zira ticari faaliyetler bağlamında birçok uyuşmazlığın tahkime elverişli olduğu kabul edilmekle birlikte (Huysal, 2010: 292), TTK'da tahkime ilişkin bir düzenleme bulunmadığından, şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklarda tahkime elverişlilik hususu tartışma konusu olmaktadır (Kaldırım, 2019: 38). Bilhassa şirketler hukuku kapsamında yer alan şirket kuruluşu, genel kurul ve yönetim kurulu kararları, çıkma, çıkarılma, sona erme gibi şirket işleyişinden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığı hususları, HMK ve MTK bağlamında değerlendirilmektedir (Kaldırım, 2019: 38-39).

Tahkime elverişliliğin tespitinde öncelikle incelenmesi gereken kavramlar arasında “Kamu düzeni” kavramı gelmektedir.

2.1. Kamu Düzeni Kavramı

Şirketler hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda tahkime elverişliliğin belirlenmesi, ağırlıklı olarak kamu düzeni kavramı üzerinden tartışılmıştır (Taş, 2007: 31).

Anayasa Mahkemesi, bir kararında kamu düzeni kavramına istinaden “Toplumun huzur ve sükununun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilatının korunmasını hedefleyen her şeyi ifa ettiği, başka bir deyimle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden kuralları kapsadığı” yönünde tespitlere yer vermiştir (AYM, 28.1.1964, E. 63-128/K.64-8, RG, T. 17.04.1964, S. 11685. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11685.pdf>).

Kamu düzeni “belirli bir ülkede, belirli bir zamanda kamu yararlarını, kamu vicdanı ile genel ahlâkı yakından ilgilendiren konuları kapsayan bir kavramdır” (Akıncı, 1994: 160).

Bununla birlikte kamu düzeni, “toplumsal bilinçaltında yer edinmiş değerler ve koşullar nedeniyle o ülkenin çıkarları arasında bulunan yazılı ve yazısız kurallar bütünü” de ifade etmektedir (Altuğ ve Yasan, 2003:140).

Kamu düzenine ilişkin üzerinde uzlaşa sağlanmış genel bir tanımdan söz edilmesi mümkün olmamakla birlikte, doktrindeki tanımlamaların kamu düzeninin sınırlarını çizmeye yönelik olduğu söylenebilmektedir (Kaldırım, 2019: 40).

Yargıtay tarafından “Tahkime Elverişlilik” olgusunun değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan kriterin “Kamu Düzeni” ilkesi olduğu görülmektedir. Buna göre “Kamu düzenine ilişkin hususlarda

hakeme gidilemez.” (Y15HD., E. 2008/2705, K. 2008/4439 Karar, T. 01.07.2008. Corpus içtihat programı).

Yargıtay, HMK'nın “Tahkime Elverişlilik” başlıklı 408. Maddesi madde hükmünü “Kamu düzeni” kriteri bağlamında değerlendirerek taşınmazın aynına ilişkin uyuşmazlıkları tahkime elverişsiz olarak nitelendirmekte ve vermiş olduğu birçok kararında tapu kayıtlarında yapılacak değişikliklerin tahkim kararı ile değil, ancak tarafların rızası veya mahkeme kararı ile mümkün olacağını belirtmektedir. (Y23HD., E. 2013/9183, K. 2014/3124, T. 21.04.2014; Y23HD. E. 2013/4664, 2014/1720, T. 07.03.2014, Corpus içtihat programı).

2.2. Şirketler Hukukunda Tahkime Elverişlilik

Şirketler hukukunda tahkime elverişlilik kavramı, hukukun bu alanında tarafların özgür iradelerine önem verilmesi itibariyle belirli başlıklar altında sınırlı bir incelemenin konusu olmaktadır. Emredici hukuk kurallarının yanısıra, taraf iradelerinin taşıdığı bu değer itibariyle şirketler hukukunda tahkime elverişlilik hususu, her somut olayda kamu düzeni kriteri üzerinden irdelenmektedir (Yıldırım, 2004: 30).

Diğer taraftan TTK m. 329 ve devam eden maddelerde düzenlenen anonim şirketler, gerek ticaret hayatında oynadıkları ekonomik rolün öneminden dolayı, gerekse pay sahiplerinin korunması amacıyla bazı yönlerden devletin kontrolüne ve denetimine tabi tutulmuşlardır (Taş, 2007: 33). Bilhassa halka açık şirketlerde bu müdahale daha belirgin olmakla birlikte mevzuatta bu tür şirketlerin hukukî statülerine ve işleyişlerine ilişkin birçok emredici düzenleme bulunmaktadır.

Kamu düzenine ilişkin kurallar, toplumun kamusal menfaatlerini doğrudan doğruya koruyan emredici hükümleri ifade etmektedir (Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, 1988: 540; Yıldırım, 2012: 29). Kanun koyucu şirketler hukukunda da bazı emredici düzenlemelere yer vermiştir. TTK m. 340 hükmü bu düzenlemelerin ilkesel düzeyde olanlarından biridir.

Gerek HMK, gerek MTK düzenlemeleri ışığında tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabildiği uyuşmazlıklarda somut durumdaki hukukî tasarrufun kamu düzenine aykırı olup olmadığının belirlenmesi önem taşımaktadır (Huysal, 2010: 248).

Doktrinde tasarruf yetkisinin kanun hükmü ile sınırlandırılmadığı durumlarda, tahkim iradesinin geçersizliğini doğuracak somut bir kuralın mevzuatımızda bulunmadığına dikkat çekilmektedir (Huysal, 2010: 248).

Öte yandan, şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği irdelenirken, şahıs şirketi - sermaye şirketi ayırımından yararlanmak mümkündür.

2.2.1. Şahıs Şirketlerinin Tahkime Elverişliliği

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda şahıs ve sermaye şirketi ayrımı yer almazken, Kurumlar Vergisi Kanunu ve doktrin doğrultusunda bu ayrımın benimsenmesiyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda bu ayrıma yer verilmiştir. (Özkorkut, 2009: 239)

TTK'nın 124. maddesinde ticaret şirketleri anonim şirket, limited şirket ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olarak sıralanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında "Bu Kanunda, kollektif ile komandit şirket şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi sayılır." denilerek şahıs şirketleriyle sermaye şirketleri arasındaki ayrım belirlenmiştir.

Şahıs şirketleri, sermayeden ziyade ortakların kişisel özelliklerinin (malvarlıklarının, ödeme güçlerinin ve ticarî hayatta sahip oldukları itibarların vs.) ön plâna çıktığı, güven ilişkisine dayanan ortaklıklardır.

Şahıs şirketlerinde TTK m. 236, 237, 317 gereğince ortaklığın borçlarından dolayı ortakların (komanditer ortaklıkta komanditer hariç) ikinci derecede de olsa sınırsız sorumluluğu söz konusu olduğundan, ortakların birbirine güven duymaları esastır. Uygulamada şahıs şirketleri arasında bulunan kolektif ve komandit şirketlerin (kolektif şirkette tüm ortaklar, komandit şirkette komandite ortak/ortaklar) şirket borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı şahsî olarak tüm malvarlıklarıyla sorumlu olmaları, ticarî hayatta bu tür ortaklıkların kaybolmaya yüz tutmalarına sebep olmuştur (Ayoğlu, 2018: 8).

Doktrinde şahıs şirketlerinde ortaklık sözleşmesine tahkim şartının konulabileceği dile getirilmiştir. Kural olarak irade serbestliği ilkesinin geçerli olduğu şahıs şirketlerine yönelik düzenlemelerin emredici niteliğe sahip olmamasından bahisle, kolektif şirket ve komandit şirketlere ilişkin TTK'da yer alan emredici düzenlemelere aykırı olmamak kaydıyla şirket sözleşmelerine tahkim şartının konulabileceği ifade edilmiştir (Karasu, 2015: 25-26).

Kural olarak irade serbestliği ilkesinin geçerli olduğu şahıs şirketlerinde taraflar şirket sözleşmelerini; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralını ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 26. ve 27. maddelerinde öngörülen sınırlamaları dikkate alarak serbestçe düzenleyebilmektedirler. Dolayısıyla sözleşme ilişkisine dayalı şahıs ortaklıklarının tahkime elverişli olduğu söylenebilmektedir (Kaldırım, 2019: 45).

Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesince verilen bir kararda eski TTK'nın 161. maddesi uyarınca haklı nedenlerin bulunması halinde şahıs şirketlerinden sayılan kolektif şirketlerde idarî hak ve sorumlulukların sınırlandırılmasına ve kaldırılmasına ilişkin hususlarda mahkemelerin karar veremeyeceğine dair hüküm kurularak irade serbestisine üstünlük tanınmıştır (Y11 HD, E. 1980/448, K. 1980/512, T. T. 4.2.1980. Corpus içtihat programı).

2.2.2. Sermaye Şirketlerinin Tahkime Elverişliliği

TTK m. 124/2 uyarınca anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olarak sıralanan sermaye şirketlerinin işleyişinde, şirket faaliyetleri aracılığıyla maddî menfaat elde etme beklentisi baskındır. Anonim şirkette her bir pay sahibi sermayesi oranında yönetime katılırken, pay sahibinin taahhüt ettiği sermaye oranıyla sınırlı sorumluluğu da yalnızca şirkete karşıdır. (Kırca, Şehirali Çelik ve Manavgat, 2013: 45; Domaniç, 1988:3 vd.)

Sermaye şirketlerinde ortaklar ve şirket tüzel kişiliğinin yanısıra yönetim kurulu üyeleri, şirket çalışanları, tedarikçiler gibi menfaat grupları bulunmaktadır. Şirket işleyişinden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülebilmesi bağlamında ise tahkim şartının hangi sözleşmede düzenleneceği önem arz etmektedir. Tahkim kaydı sermaye şirketleri açısından kural olarak esas sözleşme ve pay sahipleri sözleşmesi olmak üzere iki metinde düzenlenebilmektedir (Kaldırım, 2019: 46).

Anonim şirketler açısından esas sözleşme, TTK m. 339 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. Öğretide “anonim ortaklığın temelini oluşturan; pay sahiplerinin birbirlerine karşı olan borçlarını, hak ve yükümlülüklerini düzenleyen; pay sahiplerinin iç ve dış ilişkilerini düzenleyen; şekle tabi ve çok taraflı olan; katılıma açık olma unsurlarını da içeren bir sözleşme” (Moroğlu, 2010: 515) olarak tanımlanan esas sözleşme, TTK’da tanımlanmamıştır.

Doktrinde yapılan tanımlardan yola çıkarak esas sözleşmeyi “Kanunda sayılan emredici hükümlere aykırı olmaması koşulu ile ortaklığın kuruluşundan sona ermesine kadar geçerli olan süreçlerin, ortakların iç işleyişine yönelik kuralların belirlendiği, adeta ortaklığın anayasası niteliğine sahip belge” olarak tanımlamak mümkündür (Ayoğlu, 2018: 46; Karasu, 2015: 29).

Benzer bir tanıma göre esas sözleşme “Anonim şirketin temel düzenini oluşturan, şirketin iç ve dış ilişkileri ile pay sahiplerinin şirkete ve bir birlerine karşı hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen, şekle tabi, katılıma açık çok taraflı bir sözleşme” (Üçışık ve Aydın, 2013: 143) niteliği taşıırken; başka bir tanıma göre “Ortaklığın iç ve dış ilişkileri ile pay sahiplerinin ortaklığa ve birbirlerine karşı hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen, sıkı şekil koşuluna tabi bir sözleşmedir” (Akdağ, 2014: 279.). Şirketler hukukunda, tahkim şartının şirket esas sözleşmesine ya da pay sahipleri sözleşmesine bir hüküm şeklinde eklenip eklenmeyeceği hususu tartışmalıdır.

2.3. Tahkim Şartının Ortaklık Esas Sözleşmesine Eklenip Eklenemeyeceği Hususu

Esas sözleşmede tahkim şartının yer alıp alamayacağına ilişkin hususun belirlenmesi, TTK m. 339 ve 340 hükümlerinin irdelenmesini gerektirmektedir.

Esas sözleşmenin içeriğini düzenleyen TTK m. 339 hükmünde tahkim kaydına yer verilmemektedir. “Emredici hükümler” başlıklı TTK m. 340 hükmü ise kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça izin verilmişse sapılabileceğini, diğer kanunların izin verdiği tamamlayıcı esas sözleşme hükümlerinin ise ancak o kanuna özgülenmiş olarak hüküm doğuracağını düzenlemektedir. Hatta TTK m. 340 hükmünün pay sahipleri ve üçüncü kişilerin

haklarının zedelenmesini önlemek amacıyla kaleme alındığı da bu minvalde ifade edilmektedir (Kaldırım, 2019: 51). Dolayısıyla esas sözleşmede tahkim şartına yer verilip verilemeyeceği tartışması ortaya çıkmaktadır.

Bir görüşe göre, şirket esas sözleşmesine taraflarca tahkim şartı konulabilmektedir. Esas sözleşmeye eklenen tahkim şartının yazılı şekil şartına uygun olması ve taraf iradelerine dayanması halinde, şirket esas sözleşmesine tahkim şartının eklenmesinde herhangi bir hukukî engel bulunmamaktadır (Bahtiyar, 2001: 210).

Başka bir görüşe göre, şirket esas sözleşmesine tahkim şartının konulması, esas sözleşme ile tahkim şartı arasında esas sözleşmenin geçerliliğinin ya da varlığının taraflar arasında uyumsuzluk konusu olması gibi bazı hukukî sorunlara yol açmaktadır (Erkan, 2013: 538). Şöyle ki, esas sözleşmenin iptal edilebilirlik, kesin hükümsüzlük ya da yokluk iddialarına konu olması halinde tahkim şartının bu durumdan nasıl etkileneceği sorusu ortaya çıkmaktadır (Akıncı, 2007: 89; Emdi, 2008: 548).

Diğer bir görüşe göre esas sözleşme ve tahkim şartı, birbirinden bağımsız sözleşmelerdir. Buna göre tahkim şartının esas sözleşmeye bir hüküm olarak konulmuş olması, bu şartın esas sözleşmeden ayrı ve bağımsız olmasını engellememektedir (Ekşi, 2013: 105; Alangoya, Yıldırım ve Derenyıldırım, 2011: 604; Çavuşoğlu, 2007: 93) HMK m. 412/3, c.3 uyarınca, esas sözleşmenin bir parçası haline getirmek amacıyla tahkim şartını içeren bir belgeye atıfta bulunulması halinde dahi tahkim sözleşmesinin yapıldığı kabul edilmektedir. Zaten uygulamada tahkim sözleşmesinden ziyade tahkim şartına rastlanmaktadır (Kuru ve Aydın, 2022: 697; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, 2022: 614).

Bu başlık altında, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi şirket esas sözleşmesinde tahkime yer verilemeyeceğine dair bir karar vermişse de (Y11. HD, E. 2011/13485, K. 2012/19915, T. 05.12.2012. Corpus içtihat programı), aksi yönde kararlar da mevcuttur (Y11. HD, 23.03.2010, E. 2008/ 5901, K. 2010/ 3203; Y13HD, E. 1993/2051, K. 1993/ 3488, T. 22.04.1993; Y11HD, E. 1983/1595, K. 1983/1780, T. 07.04.1983. Corpus içtihat programı).

Bir diğer görüşe göre, TTK m. 340 hükmünün açık ve emredici lafzına uygun şekilde yorumlanması halinde, kanunda bazı hususların esas sözleşmeye yazılmasının zorunlu olduğu görülmektedir. Yazılması zorunlu olmamakla birlikte kanunen yazılmasında engel de bulunmayan ve pay sahiplerince öngörülen diğer hususların geçerli olması ise kural olarak bu hususta esas sözleşmeye hüküm konulmasına bağlıdır. Ayrıca bir konunun esas sözleşmede düzenlenebilmesi için TTK uyarınca o hükmün aksinin düzenlenebileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir (Bahtiyar, 2017: 129).

Başka bir görüşe göre, anonim ortaklığın kuruluş aşamasında esas sözleşmeye tahkim şartı eklenebileceği gibi, bu şekilde esas sözleşmeye eklenmiş tahkim şartı sonradan ortaklığa katılan pay sahipleri bakımından da bağlayıcıdır (Helvacı, 2001: 190).

Bununla birlikte kanunda bu yönde bir sınırlama getirilmemiş olsa da, bu bağlamda ortaya çıkacak her uyuşmazlığın tahkime elverişli olduğu anlamının da çıkarılmaması gerektiği ortaya atılmıştır (Helvacı, 2001: 187).

Başka bir görüşe göre ise, emredici hükümler ilkesi anonim ve limited şirketlerin esas sözleşmelerinde tahkim şartına yer verilmesine engel oluşturmadığı gibi, tahkim şartının bir tür tamamlayıcı hüküm olarak kabul edilmesi de mümkündür. Bu yaklaşımın doğal bir sonucu olarak şirketler hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülebilmesini engelleyen bir düzenlemenin bulunmadığına vurgu yapılmıştır (Ayoğlu, 2018: 30-31; Karasu, 2015: 62).

Bu değerlendirmeler ışığında, TTK m. 340 hükmünün göndermesi ile tamamlayıcı hüküm statüsünde tahkime ilişkin hükümlere esas sözleşmede ek hüküm halinde yer verilmesinde hukukî bir engel bulunmadığı söylenebilmektedir. Limited şirketler açısından emredici hükümlerin düzenlendiği TTK m. 579 hükmünde de benzer hususlara yer verilmesi bu görüşü desteklemektedir. Özetle, TTK m. 340 uyarınca anonim şirketler ve TTK m. 579 uyarınca limited şirketler açısından şirket esas sözleşmesine tahkim şartının eklenebileceği ortadadır. Nitekim doktrinde bu yöndeki görüşlerin baskın olduğu söylenebilmektedir (Domanıç, 1988: 230; Bahtiyar, 2001: 209; Saka, 2004: 286; Ayoğlu, 2018: 11vd).

Diğer taraftan esas sözleşmeye tahkim şartının konulabileceği yönündeki görüş bazı eleştirilere maruz kalmıştır. Buna göre MTK m. 4 uyarınca yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklarda hangi uyuşmazlık için tahkim şartının konulduğunun belirli olması gerekmekte olup esas sözleşmede genel bir tahkim şartının düzenlenmesi madde hükmü uyarınca geçersizdir. Bu yöndeki görüş sahiplerine göre bu tür uyuşmazlıklar sözleşme hükümleriyle düzenlenmeye elverişli olmadığı gibi, yönetim kurulunun devredilemez yetkileri arasında bulunan sözleşme maddelerinin tahkime konu edilmesi de hukuken mümkün olmamaktadır (Büyüksağış, 2023: 73). Ancak esas sözleşmeye ortakların birbirleriyle ya da ortaklıkla olan ilişkilerinde geçerli olmak üzere tahkim şartı konulmuşsa bu durumda MTK m. 4 bağlamında asgari bir belirlilik sağlanmış olacağından bu içerikteki tahkim şartı ortaklar için bağlayıcılık arz edecektir (Büyüksağış, 2023: 74).

2.4. Tahkim Şartının Esas Sözleşmeye Kuruluş Aşamasında Ya Da Sonradan Eklenmesi Hususu

Esas sözleşmede tahkim şartı kuruluş aşamasında ve sonradan olmak üzere iki şekilde yer alabilir: Kuruluş aşamasında tahkim şartının dahil edilmesinde bir sorunla karşılaşılmamaktadır. Ancak esas sözleşme değişikliği ile tahkim şartının eklenmesi, uygulamada esas sözleşme değişikliği için aranan toplantı ve karar yeter sayıları gibi alanlarda bazı sorunları beraberinde getirmektedir (Kaldırım, 2019: 54).

Bir görüşe göre, genel kurul kararı sonucunda esas sözleşme değişikliğine gidilerek esas sözleşmeye tahkim şartı eklenebilmektedir (Helvacı, 2019: 190).

Aynı yöndeki bir başka görüşe göre, tahkim şartı anonim ortaklığın kuruluş aşamasında esas sözleşmeye bir hüküm olarak eklenebildiği gibi, sonradan eklenmesinde de hiçbir hukukî engel bulunmamaktadır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014: 731). Ancak esas sözleşme değişikliği yoluyla tahkim şartının ekleneceği durumlarda tüm pay sahiplerinin oy birliğinin arandığı da unutulmamalıdır (Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2014: 731; Ayoğlu, 2018: 44; Kaya, 2001: 331-332; Yıldırım, 2012: 103-104). Nitekim Ticaret Bakanlığı'nın yaklaşımı da esas sözleşmeye sonradan eklenen tahkim şartının tüm pay sahipleri açısından bağlayıcı olması için oybirliği koşulunun sağlanması gerektiği yönündedir (Balak, 2021: 14).

Kuruluş aşamasında esas sözleşmede yer verilen tahkim şartının ortaklığa sonradan katılanlar açısından bağlayıcı olup olmayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş, tahkim şartının ortaklığa sonradan katılan pay sahipleri açısından bağlayıcı olacağı yönündedir. Bu görüşün savunucularına göre, esas sözleşmede yer alan tahkim kaydı ortaklar, şirket organları ve ortaklık tüzel kişiliği açısından bağlayıcıdır (Bahtiyar, 2001: 211; Helvacı, 2001: 190; Huysal, 2010: 296).

Bir görüşe göre, tahkim şartına olumsuz oy verenlerin söz konusu tahkim şartından etkilenmemesi gerekirken (Akın, 2014: 105; Esen, 2008: 136); başka bir görüşe göre “esas sözleşmenin ortaklar açısından dâhil olunan yapılanmanın temel statüsünü belirten niteliği göz önünde bulundurulduğunda” esas sözleşmede yer alan tahkim kaydı sonradan ortaklığa katılan pay sahipleri açısından da bağlayıcıdır (Helvacı, 2001: 190).

Tahkim şartının ortaklığa sonradan katılanlar açısından bağlayıcı olduğunu ileri süren bir görüş, bu savını esas sözleşmenin tescil edilerek ilan edilmesi ve tescilin açıklayıcı etkisiyle açıklamaktadır (Huysal, 2010: 927). Ancak bu görüş ticaret sicilinin olumlu etkisinden yararlanacak hükümlerin anonim şirketlerde TTK m. 354/1, limited şirketlerde TTK m. 587/1 ve TTK m. 36/1 düzenlemeleri ile sınırlı tutması hususu karşısında hukukî dayanağını yitirmektedir. Zira belirtilen hükümler arasında tahkim kaydı bulunmamaktadır (Kaldırım, 2019: 56). Kaldı ki, hisseyi devralan üçüncü kişi tacir değilse basiretli davranmak ve sicil kaydını incelemek gibi bir sorumluluğu bulunmadığı gibi, tacirse bile TTK m. 354 uyarınca yalnızca kanunda gösterilen hükümler tescilin olumlu etkisinden yararlandığı ve tahkim şartı da bu hükümler arasında bulunmadığından, TTK m. 36 f. 3'e dayanılarak payı devralan tarafından bu kaydın bilindiği ileri sürülemeyecektir (Büyüksağış, 2023: 74).

Tahkimin akdî ve ihtiyarî yapısına işaret eden başka bir görüşe göre, tahkim şartının esas sözleşmeye eklenmesi halinde, tahkim şartına olumsuz oy kullanan ortaklar açısından da esas sözleşme bağlayıcıdır. Buna göre şirkete sonradan dâhil olan ve tahkim şartına açık ya da zımnen rıza da göstermeyen ortakların üçüncü kişi lehdar olarak kabul edilmesi mümkün olmamaktadır (Esen, 2008: 136).

Doktrinde yer bulan bir görüşe göre ise esas sözleşmede düzenlenen tahkim şartı, pay sahipliği haklarının kullanımını zorlaştırıcı bir etki yaratmaktadır (Bozkurt, 2015: 125).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bir kararında, mirasçılardan pay sahipliği sıfatı kazanarak tahkim sözleşmesiyle bağlı hale geldiği kabul edilmiş, yeni pay sahiplerinin halefiyet yolu ile esas sözleşmede yer alan tahkim kaydı ile bağlı olacağı yönünde hüküm kurulmuştur (Y11.HD, E. 1983/1595, K. 1983/1780, T. 07.04.1983. Corpus içtihat programı).

Kanaatimizce de ortaklığa sonradan katılan pay sahiplerinin esas sözleşmede yer alan tahkim şartı ile bağlı olduğu kabul edilmelidir. Zira, ortaklığa dâhil olma iradesi gösteren tarafların, ortaklığın mevcut yapısını, esas sözleşme hükümlerini, ortaklığın uyuşmazlık çözüm yaklaşımını bildiği varsayılmalıdır. Bu durum yasaklayıcı bir hususun bulunmadığı bir alanda özgürlüğün esas olması ve şirket işleyişinde paylaşılan ortak amacın gereği olan yeknesaklığın sağlanmasının da gereğidir. Aksi görüşün kabulü, şirketlerin mevcut hukukî sorunlarını çözümsüzlüğe sürükleyebileceği gibi; halka açılma ve genişleme eğilimindeki şirketler açısından olumsuz yönde bir çekince oluşturacaktır.

2.5. Tahkim Şartına Maddî (Gerçek) Esas Sözleşme Hükümünün mü Şeklî (Gerçek Olmayan) Sözleşme Hükümü Niteliğinin mi İzafe Edileceği Hususu

Esas sözleşmeye eklenen tahkim şartına ilişkin doktrinde yer alan bir diğer tartışma da tahkim şartına maddî (gerçek) ana sözleşme hükümünün mü, yoksa şeklî (gerçek olmayan) esas sözleşme hükümü niteliğinin mi izafe edileceği hususunda düğümlenmektedir (Kaldırım, 2019: 56).

Öncesinde bilhassa anonim şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklarda ortaya çıkan “korporatif düzlemdeki” ve “korporatif düzlem dışındaki” uyuşmazlık sınıflandırmasına değinmek gerekmektedir (Veziroğlu, 2021: 279 vd). “Korporatif düzlemdeki uyuşmazlıklar”, şirketler hukukundan doğan ve şirketle pay sahipleri arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları ifade eder. Şirketler hukuku ile irtibatlı olmasına karşın borçlar hukuku temeline dayanarak ortaya çıkan ve pay sahipleri arasında yaşanan uyuşmazlıklar ise “korporatif düzlem dışındaki şirket uyuşmazlıkları” olarak tanımlanır. (Eminoğlu, 2021: 265-284; Ayoğlu, 2018: 1,6)

Ticaret şirketlerinin taraf olduğu birçok uyuşmazlık korporatif yapılarından kaynaklanmaktadır. “Korporatif” terimi, “Şirket tüzel kişiliği ile ilgili” anlamına gelmekte olup, şirket ile pay sahipleri arasındaki hukukî ilişkiye; şirketin organizasyon yapısına ve bu yapının işleyişine ilişkin konulara temas eder. Bu yönüyle korporatif uyuşmazlıkları, “Dayanağını şirketler hukukundan alan uyuşmazlıklar” olarak tanımlamak mümkündür. (Ayoğlu, 2018: 75). Genel kurul kararının iptali davaları ile yönetim kurulu üyelerine karşı açılan sorumluluk davaları, şirketin haklı nedenle feshine yönelik davalar korporatif davalara örnektir (Erdem, 2021: 69).

Tartışmanın düğümlendiği nokta tahkim şartına korporatif nitelik izafe edilip “maddî anlamda esas sözleşme hükümü” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorunudur (Ayoğlu, 2021: 88-89). Buna göre esas sözleşmeye eklenen tahkim şartı maddî anlamda esas sözleşme hükümü olarak ele alındığında, klasik esas sözleşme değişiklik yeter sayıları ile tahkim şartı sonradan esas sözleşmeye dâhil edilebilmektedir. Şayet tahkim şartı maddî anlamda esas sözleşme hükümü olarak değerlendirilmez ve “şeklî anlamda esas sözleşme hükümü” olarak kabul edilirse, bu ihtimalde tahkim

şartı maddî anlamda esas sözleşme hükmü sayılmadığı için sonradan pay iktisap eden yeni ortaklar için bağlayıcı olmayacaktır. Ayrıca son durumda tahkim şartının esas sözleşmeye eklenmesi ancak tüm paydaşların oybirliği ile mümkün olmaktadır. İsviçre hukukunda esas sözleşmeye eklenen tahkim şartına maddî anlamda esas sözleşme hükmü (korporatif hüküm) izafe edilirken, Alman hukukunda aksi eğilim benimsenmiştir. Türk hukukunda ise bu konuda düzenleme bulunmamaktadır (Ayoğlu, 2021: 89).

Bir görüşe göre şirketin temel düzenine ilişkin hükümler maddî (esas) sözleşme niteliğindedir (Bahtiyar, 2001: 236).

Tahkim şartının şekli sözleşme niteliğinde olduğunu kabul eden aksi yöndeki görüşlere göre ise, esas sözleşmede yer verilen tahkim şartı sonradan pay sahibi olan ortaklar açısından bağlayıcı olmadığı gibi, esas sözleşmeye eklenen tahkim şartına olumsuz oy verenlerin durumu da ayrıca ele alınmalıdır (Ayoğlu, 2018: 69). Buna göre tahkim şartının maddî esas sözleşme olarak değerlendirilmesi halinde, esas sözleşmeye eklendiği süreçte olumsuz oy kullanan pay sahiplerinin ve sonradan katılacak olan pay sahiplerinin iradeleri hilâfına tahkim şartı ile bağlı olmaları gerektiğini ileri sürmek, tahkimin ihtiyari oluşuyla bağdaşmayacaktır (Ayoğlu, 2018: 69-70).

Bir görüşe göre esas sözleşmeye sonradan eklenen tahkim şartının tüm pay sahiplerine uygulanabilmesi için tüm ortakların oybirliği koşulu arandığı gibi, yeni pay iktisap edenlerin de bir beyan sunup tahkim şartını kabul etmeleri gerekmektedir (Ayoğlu, 2021: 89-90). Bu görüşe göre sonradan pay iktisap edenler açısından esas sözleşmede bulunan tahkim şartının bağlayıcı sayılabilmesi iki şekilde mümkündür: Ya tahkim şartı “önemli sebep” olarak öngörülüp şirkete pay devrini önleme hakkı tanınabilir ya da şirkete payları gerçek değerleri üzerinden iktisap etme hakkı tanınarak bu payları pay defterine kayıttan kaçınma hakkı getirilebilir. Ancak birinci olasılıkta yeni gelen pay sahibi açısından tahkim şartının önemli sebep olarak kabul edilip edilemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Zira TTK 493/2 hükmüne göre önemli sebep “Şirketin işletme konusu ya da şirketin ekonomik bağımsızlığı yönünden haklı görülebilir” bir sebep olmalıdır. Tahkim bu konularla bağlantılı olmadığı için önemli sebep kriterini kullanmak mümkün görünmemektedir. Bu durumda ikinci olasılığa göre çözüm geliştirmek mümkündür. Buna göre sonradan pay iktisap eden ve tahkim şartını kabul etmeyen pay sahipleri açısından şirketin bu payları gerçek değeri ile satın alarak pay defterine kayıttan kaçınması ile tahkim şartını içeren esas sözleşmenin tüm pay sahipleri için geçerliliğini korumak mümkün olabilmektedir (Ayoğlu, 2021: 90-91).

Görüldüğü gibi şirketler hukuku uyumsuzluklarının gerisinde genellikle çok yönlü menfaatler dengesi bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, usul hukuku açısından iki taraf arasında görünen bir şirketler hukuku uyumsuzluğu, arka planda çok yönlü ve çok unsurlu bir menfaat ağına sahip olma eğilimindedir. Dolayısıyla, usulî açıdan uyumsuzluğa doğrudan taraf olmasalar dahi, aynı uyumsuzluk konusunda menfaat sahibi olan kişilerin bu menfaatlerinin korunmasının kamu düzeni ile ilgili olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda, bilhassa menfaatler dengesinin çok daha geniş kapsamlı olduğu

korporatif nitelik taşıyan şirketler hukuku uyuşmazlıkları açısından tahkime elverişlilik olgusunun dikkatli değerlendirilmesi elzemdir (Eminoğlu, 2021: 279).

2.6. Tahkim Şartının “Tek Borç İlkesiyle” Çelişip Çelişmediği Hususu

Esas sözleşmeye eklenen tahkim şartının TTK m. 480/1'de düzenlenen “tek borç ilkesi” ile çeliştiği yönünde de itirazlar ileri sürülmüştür. Zira sözü edilen düzenleme gereğince kural olarak, kanunda öngörülen istisnalar dışında pay sahibine, esas sözleşmede taahhüt edilen payların bedelinin dışında borç yükletilememesi esastır (Pulaşlı, 2021: 592; Tekinalp, 2012: 223; Şener, 2017: 111, 602; İmregün, 1991: 385; Kaldırım, 2019: 58; Kayış, 2022: 1212).

Diğer taraftan anonim ortaklıklar sürekli borç ilişkileri doğuran bir sözleşmeye dayanmaktadır (Akın, 2002: 139). Esas sözleşmeye eklenen tahkim şartının bağlayıcılığını anonim şirketler açısından sınırlı sorumluluk ilkesi ile bağdaştıran bir görüşe göre, esas sözleşmeye eklenen tahkim şartı pay sahibinin sermaye borcunu etkilemediği gibi, herhangi bir edim yükümlülüğü de getirmemektedir (Nomer, 1999: 67).

Aynı husus, benzer yaklaşımı benimseyen yazarlar tarafından da “esas sözleşmedeki tahkim şartı ile şirketin pay sahiplerinden şirketler hukuku düzeni içerisinde yerine getirilmesini talep edebileceği ikinci bir borç yaratılmadığını, şirket ile pay sahipleri arasındaki korporatif nitelikli uyuşmazlıkların çözümü bakımından alternatif çözüm yöntemi (forumu) seçildiği” şeklinde değerlendirilmektedir (Ayoğlu, 2018: 35).

Bize göre de tahkim şartı ile pay sahiplerine herhangi bir ek edim yükümlülüğü getirilmemektedir. Aksine, taraflara olası bir uyuşmazlık halinde devlet yargısı yerine tahkim yoluna başvurma imkanı tanınmaktadır. Tahkimin devlet mahkemelerinden tek farkı ise kendine özgü kuralları olan özel bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olmasıdır (Karan, 2001: 228.) Dolayısıyla usulî yönü ağır basan tahkim şartının tek borç ilkesiyle çelişmediği kanısındayız.

2.7. Tahkim Şartının Pay Sahipleri Sözleşmelerine Eklenip Eklenemeyeceği Sorunu

Şirket esas sözleşmesi dışında tahkim şartının yer alabileceği bir diğer hukukî metin, pay sahipleri sözleşmesidir. Pay sahipleri sözleşmesi ya da uygulamadaki adıyla “hissedarlar sözleşmesi”, TTK’da düzenlenmemesine rağmen sıklıkla başvuru alan atipik bir sözleşmedir.

Anonim veya limited şirketlerde pay sahipleri arasında yapılan bir sözleşme türü olan bu sözleşmeye şirket ortaklarının tamamı taraf olabileceği gibi, pay sahiplerinden en az iki kişinin taraf olması da mümkündür. Bu sözleşme, şirketin esas sözleşmesi ile düzenlenemeyen konulara ilişkin pay sahipleri arasında akdedilen bir sözleşme niteliğindedir (Kaldırım, 2019: 63).

Denebilir ki, pay sahibi sözleşmeleri, pay sahiplerinin kendileri ve şirket ile olan ilişkilerini düzenlemek üzere kendi aralarındaki yaptıkları, borçlar hukuku niteliği ağır basan sözleşmelerdir (Doğan, 2022: 81).

Bir görüşe göre, tahkim şartının ortaklar ve organlar açısından bağlayıcılık kazanabilmesi tahkim şartının ancak esas sözleşmede yer alması ile mümkün olup, ana sözleşmede dışında başka bir sözleşmede yer alan tahkim şartı, sadece o sözleşmenin tarafları için bağlayıcı olacaktır (Bahtiyar, 2001: 211-212).

Benzer yöndeki bir görüşle, taraf iradelerine üstünlük tanınarak tahkim kaydının yalnızca tarafları açısından bağlayıcı olduğu vurgulanırken (Huysal, 2010: 294); bir başka görüşle esas sözleşme dışında pay sahipleri sözleşmesinde de tahkim şartının düzenlenebileceği, ancak tahkim şartının kabulü için tüm pay sahiplerinin oybirliği koşulunun arandığı ileri sürülmüştür (Karasu, 2015: 207).

2.8. Şirketin Pay Sahibi Sözleşmelerine Taraf Olup Olmadığı Hususu

Şirketin pay sahipleri sözleşmesine taraf olup olamayacağı hususu, pay sahibi sözleşmelerinden pay sahipleri sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkimde çözümünde ortaya çıkan sorunlardan biridir.

Doktrinde bir görüşe göre, şirket tüzel kişiliğinin sözleşmeye taraf olması mümkün değildir (Ayoğlu, 2018: 227). Bunun sonucu olarak uyuşmazlığın çözümünde verilen hakem kararı şirketi bağlamayacağı gibi, pay sahipleri arasında ortaya çıkan yapma ya da yapmama edimlerini içeren sözleşmeye aykırı davranışların şirket tüzel kişiliğini etkilemesi de söz konusu olmamaktadır. (Ayoğlu, 2018: 227)

Aksi yöndeki görüşe göre ise, şirket tüzel kişiliği pay sahipleri sözleşmesine taraf olabilmektedir (Erdem, 2020: 5-7). Zira ortaklık tüzel kişiliğinin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması bu sözleşmelerin borçlar hukuku ilkelerine tabi sözleşme olmalarını engellemediğinden, şirket tüzel kişiliği pay sahipleri sözleşmesine taraf olsa bile bu durum sözleşmelerden çıkan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülmesini engellememektedir (Erdem, 2020: 5-7).

Bir başka görüşe göre ise, korporatif düzenin dışında kalan konularla sınırlı olmak üzere şirket tüzel kişiliğinin tıpkı bir gerçek kişi gibi pay sahibi sözleşmelerine taraf olmasında hiçbir hukukî engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla korporatif düzlem dışındaki konularda şirket tüzel kişiliği pay sahibi sözleşmelerine taraf olsa dahi, bu ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kabul edilmektedir (Yüksel, 2018: 150-153).

Bu bilgiler ışığında, MTK m. 1 ile HMK m. 408. hükümlerinin yaptığı gönderme uyarınca pay sahipleri sözleşmesinden doğan borçların ifasına dayalı uyuşmazlıklarda tahkime gidilebileceği kabul edilmektedir. Pay sahiplerinin ya da yabancı üçüncü kişilerin bu sözleşmeye taraf olmaları da tahkime elverişlilik bağlamında bu sonucu değiştirmemektedir. Zira korporatif konular dışında şirket tüzel kişiliğinin sözleşmeye dâhil edilmesinin tahkime elverişlilik açısından sorun yaratmadığı yaygın olarak kabul görmektedir (Yüksel, 2018: 150-153).

3. BAZI ŞİRKETLER HUKUKU UYUŞMAZLIKLARININ TAHKİME ELVERİŞİLİĞİ

Şirketler hukukundan doğan birçok uyuşmazlık türü bulunmaktadır. Bu uyuşmazlık türlerini tek tek ele almak çalışmamızın sınırları doğrultusunda mümkün olmamakla birlikte uygulamada en sık karşılaşılan bazı uyuşmazlıklar itibarıyla tahkime elverişlilik kavramı aşağıda incelenmektedir.

3.1. Pay Satım Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

İrade serbestisinin geçerli olduğu pay satım sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte pay satım sözleşmeleri uzmanlık gerektiren karmaşık sözleşmeler olduğundan, taraflar bu tür uyuşmazlıkları devlet yargısı yerine tahkimde çözüme arayışına girmektedirler (Sulu, 2022: 517). Tahkim yargılamasında sürecin hızlı ilerlemesinin yanısıra, uzman hakemlerin uyuşmazlığın çözümünde daha etkili olacağı düşüncesi; çoğunlukla yabancı dilde kaleme alınan ve yabancı hukuk sistemlerinin uygulanacak hukuk olarak seçildiği pay satım sözleşmelerinin tahkime elverişli olduğu hususuyla örtüşmektedir (Ayoğlu, 2018: 289-290).

Uygulamada pay sahipleri sözleşmelerine tahkim şartının eklendiği sıklıkla görülmektedir. Söz konusu tahkim şartlarının geçerli olup olmadığı hususunda ise “taraf iradelerine tabi olup olmama” ve “tereddüde mahal bırakmayacak şekilde ilgili uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi konusunda tarafların anlaşmış olmaları” kriterlerine başvurulmaktadır (Nomer, Ekşi, Öztekin 2013: 1 vd).

Şirket tüzel kişiliğinin pay satım sözleşmelerine ya da pay satım sözleşmelerinden bağımsız olarak düzenlenen tahkim anlaşmalarına taraf olması ise mümkün değildir. Aynı gerekçeyle pay satım sözleşmesinin tarafları olan alıcı ve satıcı, olası uyuşmazlıklarda şirket tüzel kişiliğine husumet yöneltemeyeceği gibi; tahkim yargılaması sonucunda verilen karar da yalnızca pay satım sözleşmelerinin taraflarını bağlayacak; şirket tüzel kişiliğinde kesin hüküm etkisi doğurmayacaktır (Ayoğlu, 2018: 290). Öte yandan taraflarca seçilen hukuk sisteminin ve şirketin tabi olduğu hukuk düzeninin buna izin vermesi halinde, hakem kararı şirket tüzel kişiliği üzerinde bağlayıcılık arz edecektir. Ancak unutulmamalıdır ki burada sözü edilen usulî olarak hakem kararlarının şirket tüzel kişiliğinde kesin hüküm etkisi doğurmasına izin verilmesidir. Burada tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının yeni pay sahibinin kaydını pay defterine işleyen şirket tüzel kişiliğinin yanısıra, aynı zamanda yediemin gibi bazı diğer kurumlar tarafından da tanınması söz konusudur (Ayoğlu, 2018: 290).

3.2. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Ortak girişimler, bir dizi gerçek veya tüzel kişinin belirli ekonomik hedefler doğrultusunda kurdukları bir ortaklık biçimleridir. Ortak girişim sözleşmeleri, farklı kategorilere ayrılmakla birlikte bu sözleşmeleri “sözleşmeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri” ile “sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri” olmak üzere iki kategoride incelemek mümkündür (Tekinalp ve Tekinalp, 1989: 150-151; Danyal, 2014: 15; Dayınlarlı, 2007: 53)

Doktrinde ortak girişimin geleneksel türü olarak da ifade edilen sözleşmeye dayalı ortak girişimlerde (Tekinalp ve Tekinalp, 1989: 55) her bir ortaklık, bir sözleşme aracılığıyla kurulmakta ve faaliyetlerini bu sözleşme temelinde yürütmektedir. Bu bağlamda, sözleşmeye dayalı ortak girişimlerin kuruluşunda, taraflar arasındaki ilişkinin yalnızca bu belgeye dayanması önem arz etmektedir (Danyal, 2014: 15-16). Öyle ki bir ticaret şirketi kurulması gerekmediği gibi, belirli bir sermayenin tahsisi de gerekmemektedir (Tekil, 1996: 79). Ortak bir amaç için güçlerini birleştiren tarafların katılım payı edimlerini ifa etmeleri yeterli görülmektedir. Burada sözü edilen “katılım payı”, ortakların ortak amaca ulaşabilmek üzere sözleşmeyle üstlendikleri katkıyı ifade etmektedir (Yongalık, 1991: 37-39). Bu ortak girişim modelinde ortak amaç doğrudan doğruya ortakların katkıları ile gerçekleştirilmektedir (Tekil, 1996: 79).

Sermayeye dayalı ortak girişimlerde ise iki aşamadan bahsedilmektedir: Birinci aşamada katılımcılar aralarında bir ortak girişim sözleşmesi imzalayarak adı şirket mahiyetinde bir ortaklık yapısı kurarken; ikinci aşamada bu amacı gerçekleştirmek üzere bir şirket kurmakta ya da halihazırda mevcut olan başka bir şirkete katılmaktadırlar (Yılmaz, 1993: 477). Anonim ortaklıklarda şirket içi uyuşmazlıklar pay sahiplerinin aralarında yaptıkları ortak girişim sözleşmelerine tekabül ettiğinden, bu sözleşmeler sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri arasındadır. Dolayısıyla tahkime elverişliliği ele alınan sözleşmeler, sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmeleridir (Doğan, 2022: 85).

Sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmeleri iki ayrı sözleşmeden oluşmaktadır. İlki, “temel sözleşme” olarak adlandırılan ve doktrindeki baskın görüşe göre adi ortaklık şeklinde oluşturulan sözleşmedir. İkincisi ise “yan sözleşme” olarak adlandırılan ve tarafların asıl amacına uygun olarak yeni kurdukları ya da hâlihazırda kurulu bir şirkete katıldıkları yahut yeni bir anonim ortaklık veya limited ortaklık kurulmasına ilişkin sözleşmeleri ifade etmektedir. İki farklı kategoriden oluşmaları sebebiyle bu sözleşmelerin sorunlara gebe olduğundan bahsedilmektedir (Altay, 2018: 121-124).

Öte yandan büyük ölçekli sermayelere konu ortak girişim sözleşmelerinin, karmaşık uyuşmazlıkların ortaya çıktığı bir mecra olmaları itibarıyla, bu uyuşmazlıkların çözümünde uzman kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra yargılamamanın hızlı sonuçlanması ve gizlilik esasına göre yürütülmesi de bu uyuşmazlıklar açısından tahkim yöntemini cazip kılan unsurlar arasındadır. (Sulu, 2022: 517; Altay, 2018: 121 vd).

Ortak girişim sözleşmelerinin tahkime elverişli olup olmadığı hususunun belirlenmesinde, bu sözleşmelerin hukukî yapısı önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir görüşe göre, hem sözleşmesel ortak girişim sözleşmeleri hem de sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmelerinde temel sözleşmenin adi ortaklık sözleşmesi niteliğinde olduğu kabul edilmektedir (Altay, 2018: 121 vd). Bu görüş dahilinde, temel sözleşmelerde her iki tarafa da borç yükleyen hükümlerin bulunması, sözleşmelerin adi ortaklık özelliklerini aşan bir nitelik kazanmasına engel oluşturmamaktadır. Her ne kadar pay sahipleri sözleşmelerinde daima ortak bir kontrol amacı gütmeyen sinallagmatik unsurlar

mevcut olsa da, temel sözleşmelerde her zaman ortak bir amaç bulunmaktadır. Taraflar, birbirlerine karşı üstlenmiş oldukları verme, alma ya da yerine getirme gibi bir edim yüklememekte ve katılma paylarını değiştirmeye yönelik taahhütlerde de bulunmamaktadırlar. Bunun yerine taraflar, katılma paylarını ortak bir hedef doğrultusunda bir araya getirmeyi kabul etmektedirler. Bu tür sözleşmelerde yer alan bazı yükümlülükler olsa bile, bu yükümlülükler, ortak amacın gerçekleştirilmesine hizmet etmek amacıyla düzenlenmişlerdir. Dolayısıyla yan sözleşme, temel sözleşme ile kurulan adi ortaklığın sonrasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir (Altay, 2018: 121-124). Tüm bu hususlar dikkate alındığında, temel sözleşme olan adi ortaklık sözleşmesinin borçlar hukuku ağırlıklı olmasından dolayı, sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmelerinin tahkime uygun bir yapıya sahip olduğu kabul edilmektedir (Altay, 2018: 121 vd).

3.3. Genel Kurul Kararlarının İptaline İlişkin Hususların Tahkime Elverişliliği

Tahkim anlaşması bazı durumlarda tahkim anlaşmasının ya da tahkim yargılamasının tarafı olmayan üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini etkileyebilmektedir. Esas sözleşmeye taraf olmayan yeni pay sahiplerinin durumu ile genel kurul kararlarının iptalinde üçüncü kişilerin durumu, buna örnek gösterilebilmektedir (Kaldırım, 2019: 42).

Şirket içi uyuşmazlıklar başlığı altında tahkime elverişlilik açısından uygulamada en çok tartışma yaratan hususlar arasında genel kurul kararlarının iptali davaları gelmektedir (Doğan, 2022: 87). Genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davaların tahkime elverişli olup olmadığı hususunda doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır.

Bir görüşe göre genel kurul kararları, tarafların iradesine bağlı olmadığından; sulh ya da ibra yoluna da gidilemeyen bu kararların iptaline ilişkin davalar tahkime elverişli sayılmamaktadır (Erdem, 2020: 10).

Genel kurul kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıkların tahkime elverişsizliğine gerekçe olarak gösterilen bir diğer argüman da TTK m. 445 hükmüdür. Bu düzenleme uyarınca genel kurul kararları iptaline yönelik davalarda şirketin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinin yetkisi kesin yetkidir (Doğan, 2022: 87). Buna göre kanunun emredici hükmü ile kesin yetkinin düzenlendiği bir durumda tahkim kararlarının tüm pay sahiplerini ve şirket tüzel kişiliğini bağlamayacağı ileri sürülmüştür (Erdem, 2020: 10). Ticaret Bakanlığınca benzer gerekçelerle genel kurul kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıkların tahkime elverişli sayılmadığı ifade edilmektedir. (Balak, 2021: 14).

Benzer bir yaklaşımla, kanunda yer alan diğer emredici hükümler uyarınca (üç aylık hak düşürücü sürenin beklenmesi veya bazı davaların birleştirilerek görülme ihtimaline ilişkin kanuni düzenlemeler gibi) genel kurul kararlarının iptali davasının tahkime elverişli olmadığı ortaya konulmuştur (Moroğlu, 2014: 292).

Genel kurul kararlarının iptaline yönelik davaların tahkime elverişli olmadığını savunan bazı görüşler, şirket esas sözleşmesine tahkim şartının eklenebileceğini kabul etmekle birlikte, mevzuattaki usulî emredici kuralların bu dava türünde tahkim yolunu kapattığı yönündedir. Bu görüş sahiplerine göre genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümlerle ilgililerin menfaat dengesi sağlanmış olup, bu uyuşmazlıklarda tahkim yolunun uygulanması kanun koyucunun emredici hükümlerle ihdas ettiği bu dengeyi zedeleyecektir (Helvacı, 2019: 199 vd)

Genel kurul kararlarının tahkime elverişliliğini savunan görüşler ise, Alman ve İsviçre Hukuklarından yola çıkarak bu davaların belirtilen hukuk sistemlerinde tahkime elverişli olduğunu, Türk Hukukunun bu hukuk sistemlerinden çok da farklı olmadığını, dolayısıyla genel kurul kararlarının iptaline yönelik davaların tahkime elverişli olduğunu savunmaktadır (Ayoğlu, 2018: 108).

Bazı görüş sahiplerince ticaret sicilinin bildirici etkisi gerekçe gösterilerek esas sözleşmedeki tahkim şartının pay sahipleri bakımından geçerli olacağı sonucuna varılmaktadır. (Kayıklık, 2020 : 161; Huysal, 2010: 296-297) Bu yöndeki görüşü savunan yazarlara göre, kanunda tahkimi yasaklayan emredici bir düzenleme bulunmadığı gibi, kanunun taraf iradelerine üstünlük tanıyan yönüne istinaden belirtilen uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kabul edilmelidir. Zira genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıklar tahkime en çok ihtiyaç duyulan alanlardır. Bir genel kurul ya da yönetim kurulu toplantısının sonuçlarını ortadan kaldırmak üzere ikinci bir genel kurul toplantısı düzenlenerek bu yönde karar alınabildiğine göre, bu uyuşmazlıkların tarafların serbest iradesine tabi olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca mahkemelerin en yoğun iş yükünü oluşturan bu uyuşmazlıklarda tahkime başvurulması bir ihtiyaç olarak da ortaya konulmuştur (Ayoğlu, 2021: 92). Kaldı ki, genel kurul kararlarının iptaline dayalı uyuşmazlıklarda mahkemelerce uygulanan prosedürler tahkim yargılamasında da aynen uygulanmaktadır. Tüm bu gerekçelerle modern hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk hukukunda da bu tür uyuşmazlıklar açısından tahkime elverişliliği açıkça düzenleyen mevzuat hükümlerinin gerekliliği ortaya konulmuştur (Ayoğlu, 2021: 92).

Diğer taraftan genel kurul kararlarının tahkime elverişli olup olmadığı tartışmasında, somut olaydaki dava konusuna göre bir ayırım yapılmalıdır. Buna göre ortada taraf iradelerine tabi bir konu varsa tahkime elverişlilikten bahsedilirken, taraf iradelerine tabi olmayan bir konuda tahkime elverişlilikten bahsedilemeyecektir (Ayoğlu, 2018: 108).

Öte yandan esas sözleşme dışında yer verilen tahkim şartının genel kurul kararlarının iptalinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda uygulanamayacağı görüşü de ortaya atılmıştır (Saka, 2004: 288).

Benzer gerekçelerle Yargıtay uygulaması da genel kurul kararlarının iptali davalarının, taraf iradelerine tabi olmadığından bahisle tahkime elverişli olmadığı yönündedir (Y11.HD, E.2011/13485, K. 2012/19915, T. 12.04.2012. Corpus içtihat programı).

Yargıtay, vermiş olduğu bir kararında anonim şirket genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümlenemeyeceğine ek olarak, şirket esas sözleşmesinde tahkim şartının yer alamayacağına da karar vermiştir (Y11.HD, E. 2011/13485, K. 2012/19915, T. 05.12.2012. Corpus içtihat programı).

Başka bir Yargıtay kararında, kâr payı dağıtımına ilişkin şirket genel kurul kararının tahkime elverişli olmadığını ortaya koymak üzere dolaylı bir anlatım tercih edilerek, tahkim anlaşmasının tarafların uyuşmazlığın çözümü hakkındaki iradelerini tam olarak yansıtmadığı gerekçesiyle hakem kararı iptal edilmiştir (Y11. HD., E. 2019/2226, K. 2019/5000, T. 01.07.2019. Corpus içtihat programı).

Bu konuda, uyuşmazlık konusu genel kurul kararının, Türk Ticaret Kanunu'nun kamu düzenini ilgilendiren ve emredici nitelikteki hükümleri ile ilişkisini inceleyerek, tahkime elverişlilik konusunda karar verilmesi gerekmektedir. Örneğin, ortaklığın tasfiyesi konusunda alınan bir genel kurul kararının iptali için bir pay sahibi tarafından açılan davanın, taraflar arasında sulh ve kabul yolu ile sona erdirilemeyeceği düşünüldüğünde, bu uyuşmazlığın tahkime uygun olmadığı söylenebilmektedir. Ancak, TTK'nın kanuni yedek akçe ayrılmasına ilişkin hükmüne uygun olarak kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra, geri kalan kârın dağıtılmasına ilişkin genel kurul kararının iptali davası, kâr payı dağıtımının ortakların ve şirketin serbest tasarrufuna tabi bir konu olması nedeniyle, tahkime uygun olacaktır.

Kanaatimizce genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığına yönelik görüşler soruna gerçekçi bir çözüm üretmekten uzak görünmektedirler. Zira bir uyuşmazlığın tahkime elverişli olmadığı kesin olarak ortaya konulabilmesi için, emredici bir kanun hükmüne atıf yapılmalıdır. Ancak aksi yöndeki görüş sahiplerince hukukî dayanak olarak gösterilen kanun maddelerinde tahkimi yasaklayıcı bir yön bulunmamaktadır. Örneğin kesin yetkiye ilişkin TTK m. 445'de düzenlenen husus, tarafların devlet yargısına başvurmaları halinde gündeme gelecek bir husus olup, tartışma konusuyla ilgisizdir. Hukukî uyuşmazlığın objektif ve subjektif yönleriyle tahkime elverişli sayıldığı durumlarda tahkim yolunun açık olduğu kanısındayız. Özellikle şirketin ticarî aktivitelerine gecikmeksizin devam edebilmesi, tahkim yargılamasında şirketler için oldukça önem arz eden gizlilik ilkesine hassasiyetle riayet edilmesi ve uzman hakemler tarafından uyuşmazlığın kısa sürede çözüme kavuşturulması gibi avantajları dikkate alındığında; tahkim yolunun şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklar için son derece elzem olduğu da ortadadır.

Bununla birlikte yasaklayıcı bir hükmün bulunmadığı durumlarda hukukî kanaatin özgürlüğü tesis etme yönünde kullanılması gerektiği görüşündeyiz. Zira tahkime ilişkin düzenlemelerin normun düzenleniş amacı doğrultusunda değerlendirilmesi de bu görüşle uyumludur. Mevcut durumda hızlı çözümlere ihtiyaç duyulan ticaret hayatının gerekleri karşısında bir genel kurul kararının iptali davasının yıllarca sürüncemede kalması, şirketin işleyişini sürdürmesini güçleştireceği gibi sürüp giden bir husumet nedeniyle yeni uyuşmazlıkların ortaya çıkması da kuvvetle muhtemeldir.

Genel kurul kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıkların tahkime elverişsiz olduğu yönündeki görüşler ağırlıklı olarak bu kararların üçüncü kişiler üzerinde etki doğurucu boyutuyla ilişkilendirilmektedir. Ancak bir genel kurul kararının iptali talebiyle devlet yargısı yerine tahkim yolunun tercih edilmesi durumunda da yine yürürlükteki hukuk kurallarına uygun bir yargılama faaliyeti yürütüldüğü gibi, HMK m. 439 hükmü ile usule aykırı hakem kararlarının iptali ile hakem kararları sınırlı bir incelemeye tabi olsa da devlet yargısının denetimine açık tutulmuştur. Sözü edilen bu denetimin genel kurul kararlarının iptalinde menfaati bulunan üçüncü kişilere yeterli yasal güvenceyi sağladığı görüşündeyiz. Kaldı ki gerek HMK gerekse MTK, tahkime elverişli olmayan uyuşmazlıkları, “taşınmazın aynına ilişkin uyuşmazlıklar” ve “ tarafların iradesine tabi olmayan uyuşmazlıklar” ile sınırlandırmıştır. Her ne kadar genel kurul kararlarının üçüncü kişilere sirayet etmesi nedeniyle taraf iradelerine tabi olmadığı iddia edilse de bu kararlar yeni bir genel kurul kararı ile ortadan kaldırılabildiğine göre bize göre bu uyuşmazlıklar da “taraf iradelerine tabi uyuşmazlıklar” kapsamında değerlendirilmelidir. Tüm bu gerekçelerle genel kurul kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kanısındayız.

Uygulamada Yargıtay’ın genel kurul kararlarını tahkime elverişsiz addeden yaklaşımının esnetilmesi de bizim görüşümüzle uyumludur. Örneğin Ekim 2021’de İstanbul Ticaret Sicili’nin bir anonim şirketin esas sözleşmesindeki tahkim şartını tescil etmesi ile birlikte İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM) sözü edilen tahkim kaydını referans alarak şirket esas sözleşmeleri için bir model tahkim şartı yayınlamıştır (Kayıklık, 2023: 2 vd). Ancak bu yöndeki tartışmaların ve uygulamada ortaya çıkan karışıklıkların giderilmesi için kanun koyucunun pozitif bir norm düzenlemesi soruna kalıcı bir çözüm getirecektir.

3.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Davalarının Tahkime Elverişliliği

TTK kapsamında yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları ve bu sorumlulukların ihlâline ilişkin davalar oldukça yaygındır. TTK m. 369 uyarınca “ Yönetim Kurulu üyeleri, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmekle yükümlüdür.” Yönetim kurulu üyelerinin bu yükümlülüğe aykırı davranışları halinde şirkete veya hissedarlara karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Bu tür bir sorumluluk ihlâli genellikle tahkime konu olabilecek bir uyuşmazlığa vücut vermektedir. Ancak, tahkim yoluna gidilebilmesi için geçerli bir tahkim anlaşmasının bulunması gerektiği gibi, uyuşmazlığın da tahkime elverişli olması gerekmektedir.

Diğer taraftan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin davaların tahkime elverişliliği hususunda mevzuatta bir hüküm bulunmamasıyla birlikte; taraf iradesine tabi hususlardan olduğu gerekçesiyle bu davalar tahkime elverişli sayılmaktadır (Ayoğlu, 2021: 94). Doktrinde yönetim kurulu üyelerine karşı tahkim yoluna gidilebileceğine dair hükme maddî anlamda esas sözleşme hükmü izafe edilemeyeceği ileri sürülmüştür (Ayoğlu, 2021: 94). Dolayısıyla tahkim şartının yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davasında bağlayıcı olup olmadığı sorunu ortaya

çıkılmaktadır. Bu konuda açık bir düzenleme bulunmadığından doktrinde de konuya tereddütle yaklaşılmaktadır.

Bir görüşe göre, bu tür uyuşmazlıkların tahkime elverişli sayılması için, yönetim kurulu üyesine ancak esas sözleşmedeki tahkim şartını kabul etmesi koşuluyla göreve başlama şartı getirilebilir (Ayoğlu, 2021: 94-95). Böylece yönetim kurulu üyesinin tahkim şartını kabul etmesi koşuluyla, açılacak olası bir sorumluluk davasında yönetim kurulu üyesine tahkim şartına dayanarak sorumluluk yüklenebilir. Ancak esas sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişilerin alacaklı sıfatıyla dava açtığı durumlarda, bu kişiler için tahkim şartı bağlayıcı olmadığından; bu kişilerce yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarının tahkime elverişli olmadığı unutulmamalıdır (Ayoğlu, 2021: 94-95).

3.5. Şirketin Feshinden Doğan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Şirketin sona ermesine sebep olan uyuşmazlıklar, haklı nedenle fesih, organsızlık nedeniyle fesih, diğer sona erme nedenlerine istinaden fesih gibi başlıklar altında toplanabilir. Ancak, bu tür uyuşmazlıkların tahkime uygun olup olmadığı konusu hukuk doktrininde tartışmalıdır. Tahkim yargılamasının, şirketin sona ermesine ilişkin uyuşmazlıklarda kullanılabilirliği konusunda bazı farklı görüşler mevcuttur ve bu tartışmalar devam etmektedir.

Bir görüşe göre, bu davalar kişiler hukukuna özgü yönleri bulunan özel nitelikleri itibarıyla tahkime elverişsizdir (Ayoğlu, 2021: 95).

Belirtmek gerekir ki şirketin feshine dair uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığı hususu mukayeseli hukukta da tartışmalıdır (Ayoğlu, 2021: 95).

Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik içtihadına göre fesih davaları taraf iradesine bağlı uyuşmazlıklardan olmayıp tahkime elverişsizdir (Y11.HD, E. 2014/141, 2014/6951 K., T. 09.04.2014. Corpus içtihat programı).

Bize göre esas sözleşmede bulunan tahkim şartının tüm paydaşlarca kabul edildiği ya da sonradan oybirliği ile esas sözleşmeye eklendiği durumlarda şirketin feshinden doğan uyuşmazlıklar tahkime elverişli sayılmalıdır. Bu görüşümüzün temelinde, ortaklık yapısının kurulmasında baskın olan irade serbestisi düşüncesi yatmaktadır. Şöyle ki, taraf iradelerine dayanan bir ortaklık yapısının feshinde de taraf iradeleri esas alınmalıdır. TTK m. 529 hükmünün (d) bendine göre Kanunda öngörülen nisaplara uyulmak kaydıyla genel kurulda feshe karar verilebildiği gibi tahkim yoluyla ortaklık yapısının sonlandırılması mümkündür. Bu bağlamda TTK m. 530 ve 531. Maddede belirtilen yetkilerin hakemlerce kullanılması konusunda da yasaklayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Hatta bu hususlarda devlet yargısının ağır işleyen yönünün aksine, tahkimde çok daha hızlı ve etkili kararlar alınarak ticaret hayatının işleyişine katkı da sağlanabilmektedir. Tahkime en çok da ticaret hayatında gereksinim bulunduğu hususuna da işaret ederek şirketin feshine ilişkin hususların tahkime elverişli olduğu kanaatindeyiz.

3.6. Pay Devir İşlemlerinin Tahkime Elverişliliği

Pay devir işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklardan ilki pay defterine kayıt davasıdır. Bu uyuşmazlıklar taraf iradelerine tabi olup tahkime elverişlidir. Ancak devralan tarafın şirketin pay sahibi olmaması durumunda, tahkim şartının tarafı olmayan üçüncü kişi açısından tahkimin işlerlik kazanması mümkün olmamaktadır (Ayoğlu, 2021: 95).

Pay devrine dair bir diğer uyuşmazlık türü de TTK 493/5 hükmü uyarınca açılan payın gerçek değerinin tespitine ilişkin davalardır. Bu tür durumlarda şirket, payların gerçek değerini pay sahibine ödemek suretiyle payı deftere kaydetmekten imtina edebilmektedir. Tarafların iradesine tabi bu hususlar; devreden de pay sahibi olduğu ve tahkim şartını içeren esas sözleşmenin tarafı olduğu için tahkime elverişli kabul edilmektedir (Ayoğlu, 2021: 95).

Pay devir işlemlerinin tahkime elverişli olduğu konusunda doktrinde görüş birliği bulunduğu gibi, Yargıtay kararları da bu uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu yönündedir (Y11.HD, E. 2008/9429, K. 2010/1648, T. 15.02.2010. Corpus içtihat programı).

SONUÇ

Şirketler iş hayatının vazgeçilmez öğeleri arasındadırlar. Bu nedenle şirketler hukukunda ortaya çıkan uyuşmazlıkların etkili bir şekilde çözümlenmesi önem arz etmektedir.

Günümüzde, şirketler hukukunda, uyuşmazlık çözüm yolları arasında tahkim, giderek daha yaygın hale gelmektedir. Bu yöntemde uyuşmazlık mahkemelerde görülen davaların aksine, tarafların belirlediği bir hakem heyeti tarafından çözümlenir ve bu sayede uyuşmazlık süreci daha hızlı bir şekilde ve daha az maliyetle sonuçlanabilir. Bunun yanısıra tahkim, mahkemelerin aksine yargılamanın taraflar arasında gizlilikle yürütülmesi, tarafların ticari sırlarının korunması gibi avantajlar sağladığı gibi; verilen kararların mahkeme kararı gibi kesin olması açısından da taraflara hukukî güvence sağlamaktadır. Bu nedenle tahkim, taraflar arasındaki anlaşmazlıkların sonlandırılması bakımından oldukça hızlı ve etkili bir çözüm modelidir.

Bununla birlikte, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin avantaj ve dezavantajlarının ele alınması, birçok farklı alandaki hukuk kuralının geniş bir perspektiften ele alınmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda tahkim başta olmak üzere alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden bahsedilirken, bu müesseselerin hangi sonuca ulaşmayı hedeflediği ve hangi hukukî menfaati koruma gayesiyle düzenlendiği hususları gözden kaçırılmamalıdır. Tahkime elverişli uyuşmazlıkların tespitinde bu yaklaşımın yol gösterici olacağını ifade etmek mümkündür.

Diğer taraftan tahkimin avantajlarından bahsedilirken sıklıkla devlet yargısının içinde bulunduğu güçlükler atıf yapılmaktadır. Bunun yerine etkili ve adil işleyen bir devlet yargılaması ile taraf iradelerine yeni bir seçenek sunan tahkim yargılamasının uygulanması ticaret hayatının gereksinimlerine en uygun çözümü sunacaktır. Bu bağlamda tahkim yargılamasının ticaret hukukunun en işlek mecralarından olan şirketler hukukunda uygulanmasında yasaklayıcı bir düzenleme bulunmadığı gibi, bilakis; bu alanda tahkimin yaygınlaştırılması ve mevzuatta bu yöndeki tereddütleri giderecek değişikliklerin yapılması bir gereklilik olarak ortadadır.

KAYNAKÇA

- Akdağ, G. N. (2014). *Anonim şirketlerde kuruluş*. İstanbul: Legal Kitabevi.
- Akın, M. Y. (2002). *Şirketler hukukunda ve özellikle anonim şirketlerde pay sahibinin sadakat borcu (1. Baskı)*. İstanbul: Menkul Kıymetler Borsası Yayınları.
- Akın, M. Y. (2014). *Anonim ortaklıkta bağlı nama yazılı hisseler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Akıncı, Z. (2013). Milletlerarası ticari uyuşmazlıkların alternatif çözüm yolları. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 18 (4), 93-109.
- Akıncı, Z. (2007). *Milletlerarası tahkim (2. Baskı)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Akıncı, Z. (1994). *Milletlerarası ticari hakem kararları ve tenfizi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:44.
- Alangoya, H. Y., Yıldırım, M. K. ve Yıldırım Deren, N. (2011). *Medeni usûl hukuku esasları (8. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Altay, S. A. (2018). *Tahkimde sözleşmesel ortak girişimler, şirketler hukuku uyuşmazlıkları ve tahkim*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Altay, İ. (2021). Anonim Ortaklıklarda Ortaklıktan Çıkarma Hakkı Uyuşmazlıklarının Tahkim ile Çözümü. *Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim Semineri 16 Ekim 2021*, İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM). İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 29-64.
- Altuğ, Y. ve Yasan, M. (2003). *Milletlerarası özel hukukta kamu düzeni, Prof. Dr. Ergun Önen'e armağan*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Arslan, R., Yılmaz, E. Y. ve Taşpınar Ayvaz, S. (2017). *Medeni usul hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Arsarı, D. (2014). Ortak girişim sözleşmelerine uygulanacak hukuk (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Türkiye.
- Aydemir, F. (2017). *Tahkim sözleşmesinin kaynakları tanımı hukukî niteliği ve yapılış türleri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ayoğlu, T. (2018). *Sermaye şirketleri özelinde şirketler hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ayoğlu, T. (2021). Esas sözleşmede yer verilecek tahkim şartının bağlayıcılığı ve şirketler hukuku davalarının tahkime elverişliliği, şirketler hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim semineri 16 Ekim 2021. İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM), İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 85-96.
- Bahtiyar, M. (2017). *Ortaklıklar hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Bahtiyar, M. (2001). *Anonim ortaklık ana sözleşmesi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Balak, A. C. (2021). Şirket sözleşmelerinde tahkim şartı, şirketler hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim semineri 16 Ekim 2021. İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM), İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 9-15.
- Bozkurt, S. B. (2015). Milletlerarası tahkimde yargılama masraflarının hak arama özgürlüğüne etkisi ve sonuçları. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 129-130.
- Büyüksağış, E. (2023). Tahkimde güncel sorunlar V-VI, Türk Tahkim Akademisi. *Şirketler hukukunda tahkim anlaşmasının üçüncü kişilere teşmili*, 69-83.
- Craig, W. L., Park, W. & Paulsson, J. (1990). *International Chamber of Commerce Arbitration (2nd Edition)*. New York: Oceana Publications, Inc.
- Çavuşoğlu, A. E. (2007). Telekomünikasyon hizmetlerine ilişkin imtiyaz sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda tahkim (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Türkiye.

- Çelikel, A. ve Erdem, B. (2021). *Milletlerarası özel hukuk (17. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Dayınlarlı, K. (2007). *Joint venture sözleşmesi (3. Baskı)*. Ankara: Dayınlarlı Yayınları.
- Doğan, M. (2022). Anonim Ortaklıklarda Şirket İçi Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Türkiye.
- Domaniç, H. (1988). *Anonim şirketler hukuku ve uygulaması, TTK şerhi (Vol. II)*. İstanbul: Temel Yayıncılık.
- Ekşi, N. (2013). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda tahkim*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Emdi, G. (2008). Milletlerarası ticari tahkimde tahkim şartının bağımsızlığı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 548-549.
- Eminoğlu, C. (2021). Anonim şirketler hukuku uyuşmazlıklarının arabuluculuğa elverişliliği ve elverişliliğin tespitinde ölçüt önerileri. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi*, 7 (2), 265-284.
- Erdem, H. E. (2020). *Şirketler hukuku uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliği, tahkim anlaşması*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Erdem, H. E. (2021). Şirketler hukuku uyuşmazlıklarında tahkim: İsviçre örneği, alınacak dersler ve öneriler. Şirketler hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim semineri 16 Ekim 2021. İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM). İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 67-84.
- Erkan, M. (2013). Tahkim şartının ayrılabilirliği prensibinin asıl sözleşmenin yokluğu durumunda değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17 (1-2), 535-562.
- Esen, E. (2008). *Uluslararası ticari tahkimde tahkim anlaşmasının üçüncü kişilere teşmili*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Giray, F. K. (2015). Milletlerarası tahkimde gizlilik. *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, 2015/2, 65-121.
- Hacıbekiroğlu, E. (2012). *Milletlerarası tahkim hukukunda deliller ve delillerin değerlendirilmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Helvacı, M. (2001). *Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyesinin hukukî sorumluluğu (2. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Helvacı, M. (2019). Anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali davalarının tahkim yargılaması üzerine düşünceler. II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu, 179-202.
- Huysal, B. (2010). *Milletlerarası ticari tahkimde tahkime elverişlilik*. İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- İmregün, O. (1991). *Kara ticaret hukuku dersleri (9. Baskı)*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Kaldırım, N. (2019). Şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklarda tahkim (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Türkiye.
- Karan, H. (2001). Milletlerarası ticarî tahkimin hukukî mahiyeti ve bu alandaki kanunlaştırmalara etkisi”, Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsnel'e Armağan.
- Karasu, R. (2015). *Anonim şirketlerde emredici hükümler ilkesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kaya, A. (2001). *Anonim ortaklıkta pay sahibinin bilgi alma hakkı*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Kayıklık, A. (2020). Anonim şirket genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü ihtilaflarında tahkim. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 36 (4), 133-176.
- Kayıklık, A. (2023). Bir BAM Kararı Vesilesiyle Şirketler Hukuku İhtilaflarında Tahkim Üzerine Notlar. <https://nasamer.ku.edu.tr/bir-bam-karari-vesilesiyle-sirketler-hukuku-ihtilaflarinda-tahkim-uzerine-notlar/> Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- Kayış, F. (2022). Anonim ortaklıkta tek borç ilkesi çerçevesinde TTK 421/2-a bendinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 1209-1252.

- Kuru, B. ; Aydın, B. (2022). *Medenî usul hukuku ders kitabı (7. Baskı)*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Moroğlu, E. (2014). *Anonim ortaklıkta genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Nomer, F. (1999). *Anonim ortaklıkta pay sahibinin sadakat yükümlülüğü*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Nomer, E., Ekşi, N. ve Öztekin Gelgel, G. (2013). *Milletlerarası tahkim hukuku 1. Cilt (4. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Özkorkut, K. (2009). Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın sermaye şirketlerine getireceği yenilik ve değişiklikler. *Yaklaşım*. S: 194, Şubat 2009, 239-245.
- Pekcanıtez, H., Atalay, O. A. ve Özekes, M. (2022). *Medeni usul hukuku (6. Baskı)*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Poroy, R., Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E. (2014). *Ortaklıklar ve kooperatif hukuku I*. İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Pulaşlı, H. (2021). *Şirketler hukuku genel esaslar (7. Baskı)*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Saka, Z. (2004). *Anonim ortaklıklarda genel kurul*. İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Sulu, M. (2022). *Pay sahipleri sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuk ve tahkim. Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 8 (2), 511-528.
- Şener, O. H. (2017). *Teorik ve uygulamalı ortaklıklar hukuku (3. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Taş, M. (2007). Türk hukukunda anonim şirket genel kurul kararlarının iptali davalarının milletlerarası ticari tahkimde görülmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Türkiye.
- Taşkın, A. (2000). *Hakem sözleşmesi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Tekil, F. (1996). *Adî, kolektif ve komandit şirketler hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Tekinalp, Ü. (2012). *Yeni anonim ve limited ortaklıklar hukuku ile tek kişi ortaklığının esasları (2. Baskı)*. İstanbul: Vedat Kitabçılık.
- Tekinalp, G. ve Tekinalp, Ü. (1989). Joint venture, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'a 65. yaş armağanı. İş Bankası Kültür Yayınları, 143-176.
- Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H. ve Altop, A. (1988). *Borçlar hukuku genel hükümler (6. Baskı)*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Üçışık, G. ve Aydın, Ç. (2013). *Anonim ortaklıklar hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Veziroğlu, C. (2021). *Anonim ortaklıklar hukukunda esas sözleşme özgürlüğü ve sınırları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2012). Anonim ortaklıklarda şirket içi uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözümlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Galatasaray Üniversitesi, Türkiye.
- Yıldırım, N. D. (2004). *UNCITRAL model kanunu ve milletlerarası tahkim kanunu çerçevesinde milletlerarası tahkimin esaslı sorunları*. İstanbul: Alkım Kitabevi.
- Yılmaz, L. (1993). Çeşitli hukuk sistemlerinde joint venture anlaşmalarının yorumu ve hukukî düzenlemeye kavuşturulması ihtiyacı. Mahmut R. Belik'e Armağan, 475-491.
- Yılmaz, S. ve Çavuşoğlu, G. F. (2019). Türk hukukunda tahkime elverişlilik kavramı ve taşınmaz aynına ilişkin uyuşmazlıkların tahkimde görülmesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10, 594-613.
- Yongalık, A. (1991). *Adi şirkette sermaye payı*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Yüksel, S. H. (2018). *Pay sahipleri sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkim, şirketler hukuku uyuşmazlıkları ve tahkim*. İstanbul: ISTAC Yayınları.